Journal of Health in the Field, Vol.9, No.2, Summer 2021 Research Article

Knowledge, attitude and behavior of dairy food hygiene in health care providers of Urmia city

Sahar Zamaniahari[1], Zhila Mohammad Rezaei[2], MoradAli Zareipour[*3], Mohammad Saeed Jadgal[4], Saeid dashti[5]

1- Health System Research Unit, Health Center of Urmia, Urmia University of Medical sciences, Urmia, Iran.
2- Student Research Committee, School of Nursing and Midwifery, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran
3- Assistant Professor, Department of Public Health, School of Health, Khoy University of Medical Sciences, Khoy, Iran
4- Assistant Professor, Department of public health, school of nursing, Iranshahr university of medical sciences, Chabahar, Iran
5- Assistant Professor, Department of Public Health, Ferdows school of Paramedical and Health, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran

Abstract

Background and Aims: Paying attention to dairy food hygiene is very important and prevents the common diseases between humans and animals. Due to the fact that health care providers are a model of health in the community, this study was conducted to assess the knowledge, attitude and behavior of dairy foods hygiene among health care providers.
Materials and Methods: In this descriptive-analytical study, 300 health care providers working in health centers of Urmia in 2020 were selected by census method and entered the study. The data collection tool was a researcher-made questionnaire including three parts: demographic characteristics, dairy consumption status questionnaire, knowledge, attitude and behavior questionnaire. Optional participation in the study, the confidentiality of information and obtaining permission and code of ethics from the research committee were among the ethical considerations of the research. Data were analyzed by SPSS 20 software using analysis of variance, Tukey and Pearson correlation tests.
Results: The mean and standard deviation of age of health care providers was 36.76 ±7.61. The results showed that most health care providers had good knowledge (51.7%), moderate attitude (50.4%) and good behavior (45.2%) toward dairy food hygiene. On the other hand, a significant correlation was observed between knowledge, attitude and behavior of dairy foods hygiene ($p<0.05$).
Conclusion: According to the findings of this study, educational interventions in accordance with the educational content of dairy food hygiene should be performed to increase and sustain the knowledge, attitude and behavior of health care providers.
Keywords: Knowledge, Attitude, Behavior, Dairy Foods, Health Providers, Urmia

Please Cite this article as Zamaniahari S, Mohammad Rezaei Z, Zareipour MA, Jadgal MS, Saeid dashti. Knowledge, attitude and behavior of dairy food hygiene in health care providers of Urmia city. Journal of Health in the Field. 2021; 9(2):12-20.

Corresponding Author: Assistant Professor, Department of Public Health, School of Health, Khoy University of Medical Sciences, Khoy, Iran.

Email: m.zareipour@khoyums.ac.ir

DOI: https://doi.org/10.22037/jhf.v9i2.36493
Received : 20 October 2021
Accepted: 2 January 2022

مقاله پژوهشی

فصلنامه بهداشت در عرصه
دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی- دانشکده بهداشت و ایمنی
دوره ۹ شماره۲، تابستان ۱۴۰۰، صفحات ۱۲ تا ۲۰

بررسی دانش، نگرش و رفتار بهداشت موادغذایی لبنیات در مراقبین سلامت شهرستان ارومیه

سحر زمانی اهری[۱]، ژیلا محمدرضایی[۲]، مرادعلی زارعی پور[۳*]، محمد سعید جدگال[۴]، سعید دشتی[۵]

۱- واحد تحقیقات نظام سلامت ، مرکز بهداشت ارومیه ، دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، ارومیه، ایران
۲- کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران
۳- استادیار، گروه بهداشت عمومی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی خوی، خوی، ایران
۴- استادیار، گروه بهداشت عمومی، دانشکده پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی ایرانشهر، چابهار، ایران
۵- استادیار، گروه بهداشت عمومی، دانشکده پیراپزشکی و بهداشت فردوس، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران

چکیده

زمینه و اهداف: توجه به بهداشت مواد غذایی لبنیات بسیار حائز اهمیت بوده و باعث پیشگیری از بیماریهای مشترک بین انسان وحیوان می شود با توجه به اینکه مراقبین سلامت به عنوان الگوی سلامت در جامعه هستند این مطالعه با هدف بررسی دانش، نگرش و رفتار بهداشت موادغذایی لبنیات در مراقبین سلامت انجام گرفت.

مواد و روش ها: در این مطالعه توصیفی- تحلیلی ، ۳۰۰ نفر از مراقبین سلامت شاغل در مراکز بهداشت شهرستان ارومیه در سال ۱۳۹۹، به روش سرشماری، انتخاب و وارد مطالعه شدند. ابزار گرد آوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته شامل ۳ قسمت: مشخصات دموگرافیک، پرسشنامه وضعیت مصرف انواع لبنیات، پرسشنامه دانش، نگرش و رفتار بود. اختیاری بودن شرکت کنندگان در مطالعه، محرمانه ماندن اطلاعات و کسب مجوز و کد اخلاق از کمیته تحقیقاتی از ملاحظات اخلاقی پژوهش بود. داده ها با نرم افزار SPSS 20 و توسط آزمون های آنالیز واریانس، توکی وآزمون های همبستگی پیرسون تحلیل شدند.

یافته ها: میانگین و انحراف معیار سنی مراقبین سلامت مورد مطالعه۷/۶۱±۳۶/۷۶ بود نتایج نشان داد بیشتر مراقبین سلامت دانش خوب(۵۱/۷٪)، نگرش متوسط (۵۰/۴٪) و رفتار خوب(۴۵/۲٪) نسبت به بهداشت مواد غذایی لبنیات داشتند. از طرفی همبستگی معناداری بین دانش، نگرش و رفتار بهداشت مواد غذایی لبنیات مشاهده شد. (p<۰/۰۵).

نتیجه گیری: با توجه به یافته های حاضر مداخلات آموزشی متناسب با محتوای آموزشی بهداشت مواد غذایی لبنیات جهت افزایش و تداوم دانش، نگرش و رفتار مراقبین سلامت باید انجام شود.

کلید واژه ها: دانش، نگرش، رفتار، موادغذایی لبنیات، مراقبین سلامت، ارومیه

* **نویسنده مسئول:** استادیار، گروه بهداشت عمومی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی خوی، خوی، ایران.

Email: m.zareipour@khoyums.ac.ir

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۷/۲۸
تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۱۰/۱۲

مقدمه

امروزه نقش و اهمیت بهداشت مواد غذایی در حفظ و سلامت انسان و جلوگیری از بیماری‌ها بر همگان روشن است. با توجه به افزایش روز افزون جمعیت جهان، تامین غذای سالم و مصرف آنها بر اساس اصول تغذیه‌ای یکی از ابعاد شیوه زندگی سالم است[۱]. سازمان جهانی بهداشت به بیماری‌های ناشی از مواد غذایی به عنوان یکی از مهم‌ترین مشکلات بهداشت در دنیای معاصر می‌نگرد [۲]. در کشورهای کمتر توسعه یافته مقدار زیادی از مردم به علت کمبود دانش بهداشتی و هم چنین ذخیره سازی غذا تحت شرایط غیر بهداشتی مسموم می‌شوند، بطوری که با وجود تلاش‌ها و ارزیابی‌ها در چند دهه اخیر شیوع بیماری‌های قابل انتقال از طریق غذا در حال افزایش بوده و یک مشکل مهم بهداشت عمومی می‌باشد [۳]. در این میان لبنیات از مهم‌ترین اجزای رژیم غذایی است که مورد استفاده عموم می‌باشد. ولی در صورت عدم رعایت بهداشت مواد غذایی، می‌توانند به علت آلودگی با باکتری‌های بیماریزا به عنوان یک تهدید برای سلامتی مطرح شوند [٤]. مدت‌هاست که مصرف لبنیات غیر پاستوریزه، به عنوان وسیله‌ای برای انتقال باکتری‌های متعدد با منشاء حیوانی شناخته شده است که می‌تواند از طریق شیوع بیماری‌های مشترک بین انسان و حیوان (زئونوز) برای انسان خطرناک باشد، لذا سال‌هاست که به منظور کاهش این بیماری‌ها، تاکید زیادی توسط سازمان‌های بهداشتی بر مصرف لبنیات پاستوریزه شده است. هر چند که بهبود شرایط بهداشتی شیردوشی و نگهداری، باعث کاهش قابل ملاحظه‌ای از آلودگی‌های شیر شده است ولی نمی‌تواند بطور کامل خطر ابتلا به بیماری‌های ناشی از شیر را از بین ببرد. پاستوریزاسیون و استریلیزاسیون موثرترین روش افزایش ایمنی میکروبی شیر بدون تاثیر زیاد بر ارزش تغذیه ای آن می‌باشد[۳].

از سویی دیگر، در سال‌های اخیر، مصرف کنندگان بطور فزاینده‌ای در مورد ایمنی مواد غذایی احتیاط کرده و مقوله افزودنی‌های غذایی به عنوان یک مسئله بحث برانگیز مطرح شده است [۵]. انگیزه انتخاب‌های غذایی مختلف می‌تواند تحت تاثیر عوامل مختلفی نظیر علاقه به مصرف غذاهای سالم، کاهش وزن، لذت از طعم و مزه، در دسترس بودن، هزینه و یا دلایل ایدئولوژیک قرار بگیرد [٦]. در حال حاضر یک بحث جهانی در مورد خطرات مصرف شیر خام در مقابل فواید مصرف آن وجود دارد [۷].

بروسلوز یا تب مالت شایع‌ترین عفونت مشترک بین انسان و دام است که از طریق حیوانات آلوده و فرآورده‌های آنها منتقل می‌شود [۱]. به طور کلی طبق گزارش سازمان جهانی بهداشت بیماری تب مالت ۰/۰۱ تا ۲۰۰ در هزار نفر می‌باشد. در استان‌های آذربایجان شرقی، همدان، لرستان، مرکزی، خراسان جنوبی، آذربایجان غربی و کرمانشاه بیماری تب مالت دارای آلودگی بسیار بالا (۳۱-٤۱ درهزار نفر) و استان‌های خراسان رضوی، کردستان و زنجان دارای آلودگی بالا (۳۰-۲۱ در هزار نفر) بودند[۲, ۸]. مطابق آمار گزارش شده توسط واحد بیماری‌های مرکز بهداشت ارومیه، شیوع تب مالت در ۵ سال اخیر روند صعودی داشته است. از سویی دیگر، محتمل‌ترین منشا عفونت غذایی این بیماری، شیر خام و فرآورده‌های غیر پاستوریزه آن، بویژه خامه، سرشیر، پنیر تازه و بستنی است [۹].

آموزش به عنوان یک شاخص توسعه‌ای جوامع در سه بعد دانش، نگرش و مهارت موجب تغیر در رفتار افراد خواهد شد بطوری که در مطالعه جاهد در زنان خانه‌دار [۱۰]، ابدلی [۱۱] در کارکنان مراکز خدمات غذایی، درباره بهداشت و ایمنی مواد غذایی به ترتیب، آگاهی، نگرش و رفتار را متوسط و خوب گزارش نمودند. هر چند که مطالعات اپیدمیولوژیکی متعددی مصرف لبنیات خام و فرآورده‌های آن را با بسیاری از بیماری‌ها مرتبط دانسته‌اند، ولی همچنان تعداد کثیری از افراد به دلایل مختلف، تمایل به مصرف لبنیات خام و فرآورده‌های آن دارند [۱۲] که رعایت بهداشت مواد غذایی در این موارد ضروری به نظر می‌رسد. مراقبین سلامت گروهی از نیروهای فنی با تحصیلات دانشگاهی هستند که پزشک خانواده شهری را در راستای ارائه خدمات سلامت یاری می‌نمایند. هر مراقب سلامت به طور معمول کلیه جمعیت تحت پوشش پزشک خانواده خود را پوشش می‌دهد و ارائه خدمات بهداشتی می‌نمایند [۱۳]. مراقبین سلامت با توجه به اینکه در خط مقدم ارائه خدمات بهداشتی قرار دارند ابتدا باید عوامل خطرساز بیماری‌ها را در خویشتن تعدیل نموده و سپس در جهت ترویج ارجحیت پیشگیری بر درمان اقدام نمایند. با توجه به اهمیت تاثیرگذاری کادر بهداشتی بر تصمیمات غذایی عموم مردم، نمونه

این کار از مجوز Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0) تبعیت می‌کند.

مورد مطالعه از بین مراقبین سلامت سیستم بهداشتی انتخاب شده است. لذا این مطالعه با هدف بررسی دانش، نگرش و رفتار بهداشت مواد غذایی لبنیات در مراقبین سلامت انجام گرفت.

مواد و روش‌ها

این مطالعه یک پژوهش توصیفی – تحلیلی بود که در نیمه دوم سال ۱۳۹۹ در کلیه مراکز بهداشت شهرستان ارومیه (۳۲ مرکز) انجام گرفت. بر اساس آمار دریافت شده از مرکز بهداشت شهرستان ارومیه، تعداد مراقبین سلامت ۳۷۰ نفر بود که با روش سرشماری تمام مراقبین سلامت مورد مطالعه قرار گرفتند. معیارهای ورود در این مطالعه داشتن پست سازمانی مراقب سلامت، شاغل بودن در مرکز یا پایگاه بهداشتی و تمایل به شرکت در مطالعه (تکمیل رضایت نامه کتبی) بود. تنها معیار خروج از مطالعه، انصراف از مشارکت در پژوهش بود. از ۳۷۰ مراقب سلامت شاغل، ۳۰۰ مراقب سلامت حاضر به مشارکت در مطالعه بودند و پرسشنامه را تکمیل نمودند. ۷۰ نفر به دلیل عدم مشارکت و ناقص پر کردن پرسشنامه‌ها از مطالعه حذف شدند. اختیاری بودن شرکت کنندگان در مطالعه، محرمانه ماندن اطلاعات و کسب مجوز از کمیته تحقیقاتی دانشگاه آزاد اسلامی ارومیه از ملاحظات اخلاقی پژوهش بود.

ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته بود که شامل مشخصات جمعیت شناختی و زمینه‌ای شامل: سن، جنس، سابقه کار، وضعیت تاهل، مدرک تحصیلی، قومیت، وضعیت اقتصادی، وضعیت مصرف انواع لبنیات، پرسشنامه دانش، نگرش و رفتار بهداشت موادغذایی لبنیات بود. آیتم‌های هر کدام از پیامدهای مورد نظر با مروری بر متون انتخاب شده بودند و برای روایی و پایایی این پرسشنامه‌ها به ترتیب از روش‌های اعتبار محتوا و آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد. روایی محتوا به روش کیفی با استفاده از روش نظر پانل متخصصان (Expert Panel Opinion) انجام شد. در این روش پرسشنامه‌ها حداقل به ۱۰ نفر متخصص در حوزه آموزش بهداشت و بهداشت مواد غذایی، جهت ارزیابی کفایت و تناسب پوشش سوالات، داده شد. روایی محتوی به روش کمی از طریق دو معیار نسبت روایی محتوا (Content validity ratio -CVR) به میزان ۰/۷۸ و شاخص روایی محتوا (Content validity Index -CVI) ۰/۹۰ بررسی گردید. روایی پرسشنامه دانش ۰/۸۵، نگرش۰/۸۲، رفتار ۰/۸۱ محاسبه گردید. برای اندازه‌گیری پایایی، پرسشنامه توسط ۳۵ نفر از مراقبین سلامت تکمیل شد با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ، ضریب پایایی سؤالات دانش ۰/۷۵، نگرش۷۷/، رفتار ۰/۷۵ محاسبه گردید.

پرسشنامه بررسی وضعیت انواع لبنیات ٦ سوال(همیشه، گاهی اوقات، هرگز). سنجش دانش در قالب ۱۵ سوال که به صورت گزینه‌های بله، خیر و نمی‌دانم تهیه شد به گزینه بله امتیاز۲، به گزینه نمی‌دانم امتیاز ۱ و به گزینه خیر امتیاز صفر داده شد. نمرات پرسش‌نامه دانش از صفر تا ۳۰ متغیر بود (نمونه سوال دانش: در استفاده از لبنیات محلی(سنتی) احتمال ابتلاء به تب مالت زیاد است). همچنین سنجش نگرش در قالب ۱۵ سوال که بر اساس طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای به صورت: کاملا موافقم (۵ امتیاز)، موافقم (٤ امتیاز)، نه موافق و نه مخالفم (۳ امتیاز)، مخالفم (۲ امتیاز) و کاملا مخالفم (۱ امتیاز) تهیه شد. نمرات پرسشنامه نگرش از ۱۵ تا ۷۵ متغیر بود (نمونه سوال نگرش: من معتقدم لبنیات محلی قابلیت فسادپذیری بالاتری نسبت به لبنیات پاستوریزه و استریلیزه دارند). برای سنجش رفتار رعایت بهداشت مواد غذایی لبنیات از ۱۵ سوال سه گزینه "همیشه"، "گاهی"، "هرگز" استفاده شد. به گزینه همیشه امتیاز ۳، به گزینه گاهی امتیاز ۲ و به گزینه هرگز امتیاز ۱ داده شد. نمرات سوالات رفتار از ۱۵ تا ٤۵ متغیر بود (نمونه سوال رفتار: هنگام خرید لبنیات به تاریخ تولید و انقضاء نگاه می‌کنم). پس از توضیح اهداف پژوهش و رضایت نمونه‌ها و با راهنمایی پرسشگر پرسش نامه‌ها در عرض ۵۰ دقیقه و به صورت خود گزارشی تکمیل گردید. داده‌ها پس از گردآوری وارد نرم افزار SPSS20 شدند و توسط آزمون‌های آمار توصیفی و روش‌های آماری آنالیز واریانس، آزمون تعقیبی (PostHoc) توکی و آزمون‌های همبستگی پیرسون تجزیه تحلیل شدند. سطح معنی‌داری در تمام آزمون‌های ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

این کار از مجوز Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0) تبعیت می‌کند.

جدول ۱- فراوانی و درصد توزیع ویژگی‌های دموگرافیک مراقبین سلامت مورد مطالعه

Table 1-Frequency and percentage distribution of demographic characteristics of health care providers studied

مشخصات دموگرافیک		تعداد(درصد)
سن	۳۰<	۶۳ (۲۱)
	۳۵-۳۰	۷۹ (۲۶/۳)
	۴۰-۳۵	۷۶ (۲۵/۳)
	۴۰>	۸۲ (۲۷/۴)
جنسیت	مرد	۵۰ (۱۶/۷)
	زن	۲۵۰ (۸۳/۳)
سابقه کار	کمتر از ۱۰سال	۱۲۶(۴۲)
	۱۰-۱۵	۵۲ (۱۷/۳)
	۱۵-۲۰	۴۸ (۱۶)
	۲۰ بیشتر	۷۴ (۲۴/۷)
وضعیت تاهل	متاهل	۲۳۹ (۷۹/۷)
	مجرد	۴۸ (۱۶)
	مطلقه/بیوه	۱۳ (۴/۳)
مدرک تحصیلی	کاردانی	۳۴ (۱۱/۳)
	کارشناسی	۲۱۹ (۷۳)
	کارشناسی ارشد و بالاتر	۴۷ (۱۵/۷)
قومیت	ترک	۱۷۲ (۵۷/۵)
	کرد	۱۲۳ (۴۱)
	فارس	۵ (۱/۵)
وضعیت اقتصادی	خوب	۲۸ (۹/۳)
	متوسط	۱۹۴ (۶۴/۷)
	ضعیف	۷۸ (۲۶)

یافته‌ها

میانگین و انحراف معیار سن مراقبین سلامت مورد مطالعه ۷/۶۱±۳۶/۷۶ سال بود و بیشترین گروه سنی مربوط به گروه سنی ۳۰ تا ۳۵ (۲۶/۳٪) بود بیشتر مراقبین سلامت جنسیت زن (۸۳/۳٪) و ۴۲٪ افراد سابقه کار کمتر از ۱۰ سال داشتند (جدول شماره ۱).

در این پژوهش، اکثریت مراقبین سلامت از هر دو نوع لبنیات پاستوریزه/استریلیزه و محلی (شیر: ۱۹۴نفر (۶۴/۸٪)، ماست: ۱۹۰نفر (۶۳/۳٪)، پنیر: ۱۵۸نفر (۵۲/۷٪)، دوغ: ۱۵۰نفر (۵۰٪)، خامه: ۱۴۱نفر (۴۷٪) استفاده نموده‌اند، درحالیکه ۱۵۰ نفر (۵۰٪) از مراقبین سلامت تنها از کشک پاستوریزه/ استریلیزه استفاده کرده‌اند (جدول شماره ۲).

جدول۲- توزیع فراوانی وضعیت مصرف هر یک از انواع لبنیات بر حسب پاستوریزه/ استریلیزه و محلی(سنتی) در مراقبین سلامت

Table 2-Frequency distribution of consumption status of each type of dairy products in terms of pasteurized / sterilized and local (traditional) in health care providers

نوع لبنیات	فراوانی	درصد
شیر		
فقط پاستوریزه/استریلیزه	۷۳	۲۴/۲
پاستوریزه/استریلیزه+ محلی	۱۹۴	۶۴/۸
فقط محلی	۳۳	۱۱
ماست		
فقط پاستوریزه/استریلیزه	۸۱	۲۷
پاستوریزه/استریلیزه+ محلی	۱۹۰	۶۳/۳
فقط محلی	۲۹	۹/۷
پنیر		
فقط پاستوریزه/استریلیزه	۱۰۹	۳۶/۳
پاستوریزه/استریلیزه+ محلی	۱۵۸	۵۲/۷
فقط محلی	۳۳	۱۱
دوغ		
فقط پاستوریزه/استریلیزه	۸۹	۲۹/۷
پاستوریزه/استریلیزه+ محلی	۱۵۰	۵۰
فقط محلی	۶۱	۲۰/۳
کشک		
فقط پاستوریزه/استریلیزه	۱۵۰	۵۰
پاستوریزه/استریلیزه+ محلی	۹۸	۳۲/۷
فقط محلی	۵۲	۱۷/۳
خامه		
فقط پاستوریزه/استریلیزه	۱۰۲	۳۴
پاستوریزه/استریلیزه+ محلی	۱۴۱	۴۷
فقط محلی	۵۷	۱۹

بررسی متغیرهای دانش، نگرش و رفتار رعایت بهداشت مواد غذایی در مراقبین سلامت نشان داد که بیشتر مراقبین سلامت

این کار از مجوز Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0) تبعیت می‌کند.

۱۵۵ نفر (۵۱/۷٪) دانش خوب از بهداشت مواد غذایی لبنیات داشتند. از نظر وضعیت نگرش، اکثر مراقبین سلامت ۱۵۱ نفر (۵۰/٤ ٪) نگرش متوسط در مورد بهداشت مواد غذایی لبنیات داشتند. در نهایت رفتار بهداشت مواد غذایی لبنیات اکثر مراقبین سلامت ۱۳۱ نفر (٤۵/۲٪) در حد خوب بر آورد شد. (جدول۳)

جدول۳- وضعیت توزیع فراوانی سطوح مختلف دانش، نگرش و رفتار بهداشت مواد غذایی لبنیات در مراقبین سلامت

Table 3 - Status of frequency distribution of different levels of knowledge, attitude and health behavior of dairy foods in health care providers

متغیرهای مورد مطالعه		تعداد	درصد	حداقل و حداکثر نمره
دانش	خوب	۱۵۵	۵۱/۷	٤٤-۱٦
	متوسط	۹۷	۳۲/۲	
	ضعیف	٤۸	۱٦/۱	
نگرش	خوب	۱۱۸	۳۹/۲	۷۰ -۱۷
	متوسط	۱۵۱	۵۰/٤	
	ضعیف	۳۱	۱۰/٤	
رفتار	خوب	۱۳٦	٤۵/۲	٤۰ -۱۵
	متوسط	۱۲۸	٤۲/۷	
	ضعیف	۳٦	۱۲/۱	

از طرف دیگر نتایج آزمون همبستگی پیرسون نشان داد بین دانش، نگرش و رفتار رعایت بهداشت مواد غذایی همبستگی مثبت وجود دارد که از نظر آماری نیز معنی دار می باشد. یعنی هرچه قدر نمره دانش افراد درمورد بهداشت مواد غذایی لبنیات بیشتر باشد، نگرش و رفتار مراقبین سلامت افزایش می‌یابد از طرفی هرچه قدر نگرش افراد در مورد بهداشت مواد غذایی لبنیات افزایش یابد دانش و رفتار مراقبین سلامت بیشتر می‌شود. در مورد رفتار نیز هر اندازه نمره رفتار افزایش یابد دانش و نگرش بهداشت مواد غذایی لبنیات افزایش می‌یابد (p<۰/۰۵) (جدول شماره ٤).

جدول٤- همبستگی دانش، نگرش و رفتار مراقبین سلامت در خصوص بهداشت مواد غذایی لبنیات

Table 4 - Correlation of knowledge, attitude and behavior of health care providers regarding dairy food hygiene

متغیر	دانش	نگرش	رفتار
دانش	-	r=۰/۳ p=۰/۰۰۱	r=۰/۲ p=۰/۰۱
نگرش	r=۰/۳ p=۰/۰۰۱	-	r=۰/٤ p=۰/۰۰۰۱
رفتار	r=۰/۲ p=۰/۰۱	r=۰/٤ p=۰/۰۰۰۱	-

نتایج آزمون آنوا در متغیرهای دو حالته و آزمون تعقیبی(PostHoc) توکی برای متغییرهای سه حالته و بیشتر، نشان داد با افزایش سابقه کار نمره نگرش و رفتار رعایت بهداشت مواد غذایی لبنیات افزایش یافته و این اختلاف معنادر بود (p<۰/۰۵). همچنین در مردان نمره دانش و نگرش رعایت بهداشت مواد غذایی لبنیات بیشتر از زنان بوده اما رفتار رعایت بهداشت مواد غذایی لبنیات در زنان بیشتر از مردان بود و از نظر آماری معنادار بود (p<۰/۰۵). از طرف دیگر نمره دانش، نگرش و رفتار رعایت بهداشت مواد غذایی لبنیات در مراقبین سلامت تنها (مجرد، مطلقه/ همسر فوت کرده) کمتر از مراقبین سلامت متاهل بود (p<۰/۰۵). از طرف دیگر نتایج نشان داد که مراقبین سلامت با سطح تحصیلات بالا، دانش و نگرش بیشتری نسبت به رعایت بهداشت مواد غذایی لبنیات دارند و از نظر آماری نیز این اختلاف معنادار بود(p<۰/۰۵). (جدول ۵)

بحث

مراقبان سلامت نقش کلیدی در ارائه و بهبود کیفیت خدمات بهداشتی به افراد، خانواده و جامعه را به عهده دارند و توجه به سلامت آنها در حفظ و ارتقاء سلامت جامعه امری ضروری به نظر می‌رسد؛ بنابراین رعایت بهداشت موادغذایی بخصوص لبنیات از اهمیت بیشتری برخوردار است. در این مطالعه نتایج بیانگر این است که بیشتر مراقبین سلامت دانش خوب، نگرش متوسط و رفتار خوب نسبت به بهداشت مواد غذایی لبنیات داشته‌اند.

این کار از مجوز Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0) تبعیت می‌کند.

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که دانش مراقبین سلامت در مورد بهداشت مواد غذایی لبنیات خوب بود در مطالعه جاهد و همکاران گزارش داده شده بود که آگاهی دانشجویان نسبت به بهداشت و مواد غذایی خوب بوده است[۱٤]. از طرف دیگر در مطالعه ابدالی و همکاران دانش بهداشت مواد غذایی در کارکنان مراکز خدمات غذایی خوب ارزیابی شده بود [۱۱]. از طرفی در مطالعه Osaili و همکاران در دانشجویان اردن، دانش رعایت ایمنی مواد غذایی عالی و خوب گزارش کرده بود [۱۵] که با مطالعه حاضر همخوانی دارند. مقایسه نتایج مطالعه حاضر با مطالعات ذکر شده نشانگر این است که مراقبین سلامت دانشی همسطح اقشار دانشجویان و کارکنان بهداشت مواد غذایی دارند که به نظر نویسندگان این گروه باید دانش بالاتری نسبت به این گروه‌ها داشته باشند.

از طرف دیگر نتایج این مطالعه نشان داد که نگرش افراد مورد مطالعه در حد متوسط بود که در مطالعه جاهد خانیکی و همکاران در ایران [۱۰] Rao و همکاران در هند [۱٦] نشان دادند که نگرش زنان خانه‌دار درباره بهداشت و ایمنی مواد غذایی در سطح خوبی نبود و در مطالعه Sanlier در آنکارای ترکیه میزان نگرش جوانان درباره ایمنی مواد غذایی ناکافی و عادات غذایی آنها نامناسب بوده است [۱۷]. با توجه به نتایج مطالعات می‌توان نتیجه گرفت نگرش مراقبین سلامت با اینکه متوسط بود اما از اقشار مختلف ذکر شده بالاتر است.

در زمینه رفتار بهداشت مواد غذایی، نتایج نشانگر وضعیت خوب بهداشت مواد غذایی در رفتار مراقبین سلامت بود. در مطالعه Osaili و همکاران [۱۵] در دانشجویان اردن، ابدالی و همکاران [۱۱] در کارکنان مراکز خدمات غذایی، رفتار رعایت ایمنی مواد غذایی را خوب گزارش کرده بود که با مطالعه حاضر همخوانی دارند؛ اما با مطالعه جاهد خانیکی و همکاران [۱۰] و Rao و همکاران [۱٦] که نشان دادند رفتار زنان خانه‌دار درباره بهداشت و ایمنی مواد غذایی در سطح خوبی نبود، همخوانی ندارد. رفتار نتیجه نهایی دانش و نگرش می‌باشد.

در مطالعه حاضر بالاترین میزان مصرف لبنیات مربوط به مصرف شیر به میزان ٦٤/۸ درصد در میان مراقبان سلامت بوده است. در مطالعه حسینی و همکاران، این میزان ٤۱درصد [۱۸] و در مطالعه کاهنی و همکاران به میزان ۵۵/۱ ٪ در میان دانش آموزان دبستانی بوده است [۱۹] . عوامل مختلفی از جمله: تفاوت در سطح تحصیلات، درآمد، دیدگاه فرهنگی، داشتن انگیزه مصرف، سطح قیمت و در دسترس بودن و ... در میزان مصرف لبنیات به خصوص شیر تاثیرگذار است [۲۰, ۲۱]. در این مطالعه اکثر مراقبان سلامت از هر دو نوع لبنیات پاستوریزه/ استریلیزه و محلی شامل انواع لبنیات شیر، ماست، دوغ، خامه استفاده می‌کردند، درحالی‌که همیشه از کشک پاستوریزه/ استریلیزه استفاده می‌کردند. دلیل این امر را می‌توان به درک آنان نسبت به فواید کشک پاستوریزه/ استریلیزه نسبت به محلی به دلیل فساد کمتر این محصول، نظارت و کنترل کیفی استانداردهای موجود، نسبت داد. در حالیکه در یک بررسی به روش کروماتوگرافی میزان آلودگی نمونه‌های کشک بررسی شده از نظر افلاتوکسین‌ها (سموم تولید شده توسط کپک و موجود در لبنیات) مشخص کرد، میزان آلودگی به این سموم در کشک صنعتی یا پاستوریزه نسبت به سنتی یا محلی بالاتر بوده است [۲۲].

در مطالعه حاضر نتایج نشان داد با افزایش سابقه کار نمره نگرش و رفتار بهداشت مواد غذایی لبنیات افزایش یافته است که در مطالعه میبدی و همکاران افراد با سابقه کار کمتر نمره آگاهی و نگرش بالایی داشتند [۲۳] همخوانی ندارد. که این اختلاف را می‌توان تفاوت در سال‌های مختلف سابقه کار، تفاوت در نوع و کیفیت آموزش‌های ضمن خدمت اشاره کرد. در حالی که در مطالعه تقی‌زاده و همکارانش مشخص شده بود که با افزایش سابقه کار نمره نگرش و آگاهی افزایش می یابد [۲٤] که با مطالعه حاضرهمخوانی دارد.

در مطالعه حاضر با افزایش تحصیلات نمره آگاهی و نگرش افزایش یافته بود که در مطالعه میبدی [۲۳] و مطالعه مروتی شریف آبادی[۲۵] نیز با افزایش سطح تحصیلات میزان نمره آگاهی و نگرش افزایش یافته بود اما در مطالعه تقی‌زاده ارتباط معناداری بین آگاهی و نگرش با مدرک تحصیلی افراد شرکت کننده در مورد مطالعه مشاهده نگردیده بود [۲٤] که از دلایل آن می‌توان به طبقه‌بندی متفاوت میزان تحصیلات در گروه‌های مختلف اشاره کرد. از طرفی نمره آگاهی و نگرش در مردان بیشتر از زنان بود که در مطالعه تقوی [۲٦] آگاهی زنان بهورز بیشتر از

این کار از مجوز Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0) تبعیت می‌کند.

مردان بود همچنین در مطالعه تقی‌زاده [۲٤] نمره نگرش در زنان بهورز نسبت به مردان بیشتر بود و در مطالعه خادمی و همکارانش اختلاف معناداری بین نمره آگاهی و نگرش در بین زنان و مردان مشاهده نگردید [۲۷] که با مطالعه حاضر همسو نمی باشد که این تفاوت‌ها در مطالعات مختلف می‌تواند به علت روش‌های مختلف جمع‌آوری داده‌ها، سطح تحصیلات، تفاوت در گروه مورد مطالعه می‌باشد که نیاز به بررسی‌های بیشتر در حجم نمونه‌های بیشتر دارد.

نتایج نشان داد که بین دانش، نگرش و رفتار رعایت بهداشت مواد غذایی همبستگی مثبت وجود دارد. در مطالعه مظلومی و همکاران بین دانش، نگرش و عملکرد زنان باردار در خصوص تغذیه در دوران بارداری ارتباط معناداری گزارش شد [۲۸]. نجار و همکاران گزارش نمودند که آموزش دانش توانسته بود سبب بهبود عملکرد دانش آموزان در زمینه تغذیه شود [۲۹] که با مطالعه حاضر همخوانی دارد. در مطالعه تنکابنی و همکاران در خصوص مصرف لبنیات در دانش آموزان بین دانش و رفتار همبستگی مشاهده نشده بود [۳۰] که با مطالعه ما همخوانی ندارد. این نتایج حاکی از آن است که با ارائه برنامه های آموزشی و ارتقای دانش می توان به تقویت نگرش و نهایتا رفتارهای مسئولانه افراد یا عمکرد صحیح نسبت به بهداشت مواد غذایی لبنیات امیدوار بود با عنایت به ارتباط معنی‌دار بین دانش، نگرش و رفتار نیاز ضروری به آموزش مسایل بهداشت مواد غذایی لبنیات به مراقبین سلامت به عنوان پیش قدمان سلامت احساس می‌شود.

نتیجه‌گیری

در کل دانش و رفتار مراقبین سلامت در مورد رعایت بهداشت مواد غذایی لبنیات خوب اما نگرش متوسط بود. پیشنهاد می‌شود جهت تدوام و ارتقاء دانش، نگرش و رفتار مراقبین سلامت در زمینه رعایت بهداشت مواد غذایی لبنیات، آموزش مداوم با توجه به شرایط موجود، امکانات انجام گیرد تا شاهد رعایت بیشتر بهداشت مواد غذایی بخصوص لبنیات در این گروه شده و به تبع آن رعایت بهداشت مواد غذایی در جامعه افزایش یابد.

تشکر و قدردانی

این مطالعه حاصل بخشی از طرح پژوهشی با کد اخلاق IR.IAU.URMIA.REC.1398.034 در کمیته اخلاق در پژوهش دانشگاه آزاد اسلامی- واحد ارومیه می‌باشد. بدینوسیله از همکاری افراد شرکت کننده در مطالعه تشکر و قدردانی می‌شود.

References

1- Seleem MN, Boyle SM, Sriranganathan N: Brucellosis: a re-emerging zoonosis. Veterinary microbiology 2010, 140(3-4):392-398.
2- Zeainali M, Shirzadi M, Hajrasouliha H: National manual for brucellosis control. Iran, Tehran: Raz Nahan 2013, 34(1):63-69.
3- Roozbahani S, Alamolhoda SH, Rezaee Moradali M, Yahyavi Koochaksaraei F, Zareipour MA, Tasouji Azari M. Determinants of Dairy Use Status and Effective Factors on Consumption Behaviors based on Health Belief Model. Health Education and Health Promotion. 2021;9(3):243-9.
4- Gholami S, Rezaei Aliabadi H, Hashemi SY, Gholinia B, Shojapour A, Attarmadraki F, et al. The Families' Attitude and Awareness toward Consumption of Milk and Dairy Products in Ardabil, Iran. 2020;5(1):24-32.
5- Varela P, Fiszman S: Exploring consumers' knowledge and perceptions of hydrocolloids used as food additives and ingredients. Food Hydrocolloids 2013, 30(1):477-484.
6- Johansen SB, Næs T, Hersleth M: Motivation for choice and healthiness perception of calorie-reduced dairy products. A cross-cultural study. Appetite 2011, 56(1):15-24.
7- Perkin M: Unpasteurized milk: health or hazard? Clinical & Experimental Allergy 2007, 37(5):627-630.
8- Gharibi s, Foroughi A, Pouyanmehr M, Hashemian A. Knowledge, attitude and practice of students of Kermanshah University of Medical Sciences about food hygiene and

این کار از مجوز Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0) تبعیت می‌کند.

safety. Journal of Behdasht dar Arseh (ie, Health in the Field) 2021;8(4):23-33.
9- Mostafaee g, eskandari e, ghazi zadeh s, nasrollahzadeh z, hissain dist g, gharli pour z , moazami godarzi a, vafaee r, jodaki a: Determining the Students\'Knowledge of Kashan University of Medical Sciences about Brucellosis. scientific journal of ilam university of medical sciences 2013, 21(4):30-36.
10- Jahed G, Amoozad Khalili F, Mohammadi A, Jalali N: Evaluation of knowledge and attitudes of housewives about health and safety of food in Behshahr city. Journal of Research in Environmental Health 2016, 2(2):137-145.
11- Ebdali H, Sami M, Hasanzadeh A, Ahmadi B, Esfandiari Z: Evaluation of knowledge, attitudes and practices of staff in food catering towards safety and hygiene indices. Food Hygiene 2020, 10(3):15-29.
12- Oliver SP, Boor KJ, Murphy SC, Murinda SE. Food safety hazards associated with consumption of raw milk. Foodborne Pathog Dis. 2009;6(7):793-806
13- Kabir MJ, Ashrafian Amiri H, Rabiee SM, Keshavarzi A, Hoseini S, Nasrollahpour Shirvani SD: Health care providers, satisfaction in the urban family physician program of Iran. Nursing And Midwifery Journal 2018, 16(2):92-100.
14- Jahed G, GolestaniFar H ,Ghodsi R, Mohammadi M: The knowledge and attitude of students in relation with health and food safety at Tehran University of Medical Sciences. J Res Health 2012, 2(1):154-161.
15- Osaili TM, Obeidat BA, Jamous DOA, Bawadi HA: Food safety knowledge and practices among college female students in north of Jordan. Food Control 2011, 22(2):269-276.
16- Rao GS, Sudershan R, Rao P, Rao MVV, Polasa K: Food safety knowledge, attitudes and practices of mothers—Findings from focus group studies in South India. Appetite 2007, 49(2):441-449.
17- Sanlier N: The knowledge and practice of food safety by young and adult consumers. Food control 2009, 20(6):538-542.
18. Hosseini Z, Gharlipour Z, Mohebi S, Sharifirad G, Mohammadbeigi A, Kazazloo ZJIJoP: Associated Factors of Milk Consumption among Students: Using Health Belief Model (HBM). 2017, 5(2):4439-4448.
19- Kaheni F, Kaheni S, Sharifzadeh G, Nasiri Foorg A, Avan MJJoBUoMS: Consumption amount of milk and dairy products in school children of 6-11 year olds in Birjand during 2007. 2009, 16(2):61-67.
20- Colby SEJAJoLM: Multicultural food perspectives: strategies for health care providers. 2013, 7(1):13-19.
21- Kurajdová K, Táborecká-Petrovičová J, Kaščáková AJPE, Finance: Factors influencing milk consumption and purchase behavior–evidence from Slovakia. 2015, 34:573-580.
22- Amirpour M, Amini M, Khademi Shurmasti D: Determination of Aflatoxin M1 in pasteurized Kashk distributed in Tehran Metropolitan %J Iranian Journal of Health and Environment. 2015, 8(1):109-116.
23- Balali Maibodi F, Mahmoodi M, Hasani M. Knowledge, Attitude and Practice of Health Workers Working in the Southern Cities of Kerman Province about Oral and Dental Health in 2009 (Short Report). J Rafsanjan Univ Med Sci 2011; 10(1): 69-74
24- Taghizadeh Ganji A, Jafari A, Poorgholi N, Iranizadeh H: Evaluation of knowledge, attitude and practice of Tabriz's school health workers about oral and dental health. Journal of Dental Medicine 2009, 22(3):132-138.
25- Morowatisharifabad MA, Zareipour MA, Movahed E, Shaahmadi F, Karimiyan Kakolaki Z, meri M, et al. The relationship between marital satisfaction andmen,s awareness and practice towards PMS among couples in Kerman. Journal of Behdasht dar Arseh (ie, Health in the Field) 2017;5(1):13-23.
26- Taghavi A, Aghili H, Talebi-Ardakani M, Madani Far S: Knowledge of health workers of Yazd and Taft District about oral and dental health. Dental J dentists Islamic Society 2004, 16(4):103-112.
27- Haidar Kh., Nasser K, Abdul Mahdi Azz, Mohammad Reza J. Knowledge and attitude of health workers in Isfahan in the field of prevention of oral diseases. Hormozgan Medical Journal, 2007, 11(1):91-95.

این کار از مجوز Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0) تبعیت می‌کند.

28- Mazloomy Mahmoodabad SS, Taftiyan M, Mozaffari-Khosravi H, Yoshany N, Goodarzi-Khoigani M: Investigation of knowledge, attitude and practice of pregnant women regarding nutrition during pregnancy in Yazd city. Journal of Community Health Research 2018, 7(3):134-139.
29- Ali VN, Mahdieh Sepahi B, Hossein E, Habibollah E, Elahe LM, Nasim M: Effect of nutrition education during puberty on nutritional knowledge and behavior of secondary school female students in Birjand in 2012. J Birjand Univ Med Sci 2014, 21(2):211-218.
30- Rouhani-Tonekaboni N, Ashouri A, Farmani-Ghasbeh N, Mehrabian F, Mahdavi-Roshan M: Survey of Knowledge and Perceived Self-Efficacy of Related to Dairy Consumption Among Female High-School Students in Shaft County. The Journal of Tolooebehdasht 2020, 19(6):33-49.

این کار از مجوز Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0) تبعیت می‌کند.